

ALEXANDRU VIANU, NAȘTEREA S. U. A.

Editura științifică, 1969, 463 p.+1 hartă și ilustrații

De curînd, colecția „Pagini de istorie universală”, îngrijită de Editura științifică, s-a îmbogățit cu încă o lucrare: *Nașterea S.U.A. Plămădirea unei națiuni moderne, 1607—1784*, de Alexandru Vianu.

Este vorba de una dintre problemele cele mai puțin tratate și deci mai puțin cunoscute publicului românesc. În afară de lucrarea generală a lui William Z. Foster *Schiță a istoriei politice a celor două Americi*, apărută în 1954, la Editura pentru literatură politică, unde acestei probleme i se consacră în jur de 50 de pagini, alte surse de informare în limba română nu existau. De aceea credem că lucrarea a corespuns unei acute nevoi de informare și pentru profesorii și studenții noștri.

Într-un stil viori, antrenant, publicistic, sub titluri evocatoare, A. Vianu expune fapte și evenimente, face comentarii și prezintă personalități, întemeiat pe o vastă bibliografie, pe documente editate și pe un important material iconografic: portrete, schițe, hărți.

Prezentînd aspectele caracteristice ale descoperirii Americii, autorul stăruie asupra stadiului cultural și a valorii umane a populației băștinașe amerindiene. Totodată, face o interesantă constatare, și anume că, pe măsură ce coloniștii europeni eliminau pe băștinași, alungîndu-i spre Vest sau exterminîndu-i, locul lor era ocupat de sclavii negri importati din Africa. Acesta este și titlul capitolului care, prin formularea lui, contează ca o expresie sintetică a procesului de geneză a S.U.A.: „Cînd Europa, America și Africa se întîlnesc”.

Autorul analizează apoi condițiile concrete de formare a coloniilor engleze pe țărmul Atlanticului, între estuarul Sf. Laurențiu și Florida. Le împarte în „colonii ale tutunului”: Virginia și Maryland, „Noua Anglie”: Plymouth, Massachusetts, New Hampshire, Maine, Rhode Island și Connecticut, coloniile centrale: New York, New Jersey, Pennsylvania și Delaware și coloniile sudice: cele două Caroline și Georgia. După ce prezintă specificul solului, al bogățiilor naturale, primare, la nirea europenilor, autorul se preocupă de

problema emigrației și de condițiile populării acestor teritorii care, în fond, au generat baza economică, etnică, politică și spirituală a viitoarei republici federative, extinse din Atlantic în Pacific. Înfățișarea caracteristicilor în administrația acestor colonii se face cu grijă și subtilă diferențiere, ca să se poată trece, logic, la condițiile specifice dezvoltării economice, la progresul capitalismului, ca un capitalism propriu acestor state-colonii: „Capitalismul american în marș”. Chiar din acest punct al lucrării, autorul stăruie asupra necesității de a se forma o piață unică, de a se rezista în fața concurenței engleze și de a înfrunta „opreliștile britanice” puse în calea economiei americane, din momentul în care se ridică la gradul de concurență a economiei din metropolă.

Lăudabil este faptul că, o dată cu analiza problemelor economice și politice, Al. Vianu se preocupă, într-un capitol de 20 de pagini, de problemele cultural-ideologice din aceste colonii. Aici demonstrează ce influență aveau, pe solul spiritual al Lumii noi, teoreticienii regimului burghez din Anglia, filozofia lui Harrington sau Locke și iluministii francezi Voltaire și J. J. Rousseau. Deși coloniștii bogați își trimiteau copiii la studii în metropolă, totuși, măcar în unele state, cultura a funcționat, a îmbrăcat caractere proprii și, în condițiile indigene, a creat oameni de valoare. De pildă, Benjamin Franklin. A creat, de asemenea, o anume conștiință și chiar mândrie americană, ostilă britanicilor, fenomene psihice care vor ajuta apoi la zămisirea conștiinței naționale americane. Cu o remarcabilă bogăție de argumente și de fapte sînt înfățișate condițiile în care s-a declanșat conflictul dintre colonii și metropolă. Evenimentele europene din acea vreme sînt prezentate în consecințele, în repercusiunile lor asupra politicii engleze față de coloniile atlantice.

Problema esențială a raporturilor dintre colonii și metropolă, la jumătatea secolului al XVIII-lea, se sintetizează, în fond, în formula: „taxare — reprezentare”. Dezbaterea acestei probleme în cele 13 colonii creează o opinie publică generală, comună, exprimînd prima formă ideologică-politică a unirii coloniilor, în fața vexațiunilor practice de monarhul, guvernul și parlamentul englez. Se spunea: „Dacă ni se impun taxe în felurite forme fără ca noi să avem vreo reprezentanță legală... nu sîntem noi oare reduși din situația de supuși liberi în starea de nenorociți sclavi tributari?”.

Comentînd consecințele evenimentelor din Boston, din august 1765, autorul trage o concluzie valoroasă pentru înțelegerea evenimentelor care au dus la inevitabilitatea conflictului armat dintre metropolă și colonii: „Mulțimea din Boston, începînd să devasteze clădiri, transformă dezbaterea despre autoritatea parlamentului într-un test cu privire la puterea parlamentului”. Și mai departe: „Dacă o singură colonie opunea rezistență, fără îndoială, puterea parlamentului ar fi fost prea de-ajuns pentru ea; dar dacă toate se ridicau împreună, se putea să nu le vină prea ușor legislatorilor englezi să demonstreze autoritatea lor absolută”.

Credem însă că autorul a consacrat un spațiu prea modest desfășurării războiului revoluționar pentru independență. Așa ar fi putut reieși mai pregnant și mai convingător caracterul revoluționar al acestui eveniment și s-ar fi putut stabili mai temeinic și mai nuanțat felul în care s-au născut statul

și națiunea americană. Cei nouă-zece ani de luptă au contat imens în crearea personalității națiunii americane.

Valoroasă ni se pare metoda folosită de A. Vianu, în argumentarea tezelor pe care le susține. Folosește, totdeauna, cu discernământ amănunte sau citate semnificative, deplin grăitoare. Așa ajung la cunoștința cititorilor interesante fragmente de discursuri sau selecțiuni din documente. Menționăm doar un final mai larg citat dintr-un discurs al lui Patrik Henry: „Frații noștri au pornit în campanie. De ce să stăm noi aici în trândăvie? Ce doresc acești oameni care ne vorbesc despre pace? Oare viața este atât de scumpă și pacea atât de dulce, încât trebuie să le cumpărăm chiar cu prețul cătușelor și al sclaviei?... Nu știu cum gîndesc alții, în ceea ce mă privește, nu-mi voi cruța viața pentru cauza libertății... Dați-mi libertatea, ori moartea!”.

Nașterea S.U.A. este o carte de istorie scrisă pentru specialiști și pentru nespecialiști. Este o lucrare utilă tuturor, începînd cu studenții și cu profesorii de istorie, care duc o mare lipsă de bibliografie istorică în limba română.

DUMITRU ALMAȘ